

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ГІРНИЦТВА ТА ГЕОЛОГІЇ
КАФЕДРА ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА АЕРОЛОГІЇ

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

по виконанню індивідуальної роботи з дисципліни

«Охорона праці в галузі».

Напрямок підготовки: 6.050502 „Інженерна механіка ”

Спеціальність: 8.05050201. Технології машинобудування.

8.05050301 Металорізальні верстати та системи.

8.05050311 Металургійне обладнання

8.05050315 Обладнання хімічних виробництв і
підприємств будівельних матеріалів

РОЗГЛЯНУТО

Протокол засідання кафедри
охорони праці та аерології
від «11» червня 2010 р. № 12

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол засідання
Навчально-видавничої
Ради ДонНТУ

від «_____» _____ 2010р. № ____

Донецьк, 2010

ББК 68.9

УДК 62-784

Охорона праці в галузі. Навчальний посібник по виконанню індивідуальної роботи/Укладачі: Н.С. Біла, Г.М. Бутузов -Донецьк: ДонНТУ, 2010. – 28 с.

Призначені для студентів спеціальності: 8.05050201. Технології машинобудування, 8.05050301 Металорізальні верстати та системи, 8.05050311 Металургійне обладнання, 8.05050315 Обладнання хімічних виробництв і підприємств будівельних матеріалів.

1 ВСТУПНІ ПОЛОЖЕННЯ І ВКАЗІВКИ

Розслідування нещасних випадків та аварій у машинобудівної, металургійної та хімічної галузі проводиться в даний час відповідно до міжгалузевим «Положенням про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві та невиробничого характеру» відповідно постанови Кабінету Міністрів від 25.08.2004 р. № 1112.

Розслідування нещасних випадків і аварій проводиться з метою встановлення обставин і причин нещасного випадку та (або) аварії для виявлення винних осіб та визначенні необхідних заходів щодо усунення виявлених недоліків і попередження аналогічних нещасних випадків і аварій.

Основні положення з розслідування нещасних випадків і аварій викладені в методичних вказівках практично в повному обсязі без змін відповідно до «Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві та невиробничого характеру», але на двох рівнях знань.

Контрольні питання з ключовими словами відповідей мають наскрізну нумерацію і наведені після кожного розділу або підрозділу. Тому перш ніж приступити до наступного розділу продумайте відповіді на контрольні питання з цього - вступного розділу.

У результаті проведення заняття студент повинен:

- Знати порядок повідомлення про нещасний випадок і аварії, порядок проведення розслідування, в тому числі в залежності від тяжкості нещасного випадку та категорії аварії, обов'язки і права посадових осіб, які беруть участь у розслідуванні, призначення і зміст документації, використовуваної при розслідуванні, порядок оформлення і розсилки матеріалів розслідування;

- Вміти встановити обставини та причини нещасного випадку та (або) аварії, виявити винних осіб, розробити заходи щодо попередження подібних нещасних випадків і аварій, оформити документацію, використовувану при розслідуванні.

Контрольні питання

1. Відповідно, з якими міжгалузевим і галузевими нормативними актами проводиться розслідування нещасних випадків і аварій у вугільних шахтах?

2. З якою метою проводиться розслідування нещасних випадків і аварій?

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ З РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ І АВАРІЙ

2.1 Загальні положення з розслідування нещасних випадків

Розслідуванню підлягають раптові погіршення стану здоров'я, поранення, травми, у тому числі отримані внаслідок тілесних ушкоджень, заподіяних іншою особою, гострі професійні захворювання і гострі професійні та інші отруєння, теплові удари, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою та іонізуючим випромінюванням, інші ушкодження, отримані внаслідок аварій, пожеж, стихійного лиха (землетруси, зсуви, повені, урагани та інші надзвичайні події), контакту з тваринами, комахами та іншими представниками фауни і флори, що призвели до втрати працівником працездатності на один робочий день чи більше або до необхідності перевести потерпілого на іншу (легшу) роботу терміном не менш ніж на один робочий день, а також випадки смерті на підприємстві (далі - нещасні випадки).

За результатами розслідування визнаються пов'язаними з виробництвом і складається акт за формою Н-1 про нещасні випадки, які, сталися з працівниками під час виконання трудових (посадових) обов'язків, у тому числі у відрядженнях, а також ті, які сталися під час:

- Знаходження на робочому місці, на території підприємства або в іншому місці роботи протягом робочого часу або за дорученням роботодавця в неробочий час, під час відпустки, у вихідні та святкові дні;

- Приведення в порядок знарядь виробництва, засобів захисту, одягу перед початком роботи і після її закінчення, виконання заходів особистої гігієни;

- Проїзду на роботу чи з роботи на транспортному засобі підприємства або на транспортному засобі іншого підприємства, яке надало його згідно з договором (заявкою);

- Використання власного транспорту в інтересах підприємства з дозволу або за дорученням роботодавця;

- Здійснення дій в інтересах підприємства;

- Ліквідації аварій, пожеж та наслідків стихійного лиха на виробничих об'єктах і транспортних засобах підприємства;

- Наданням підприємством шефської допомоги;

- Перебування на транспортному засобі або на його стоянці, на території вахтового селища, у тому числі під час позмінного відпочинку, якщо причина нещасного випадку пов'язана з виконанням потерпілим трудових (посадових) обов'язків або з впливом на нього виробничого фактора або середовища;

- Рух працівника до об'єкта обслуговування за затвердженими маршрутами або до будь-якого об'єкта за дорученням роботодавця;

- Рух до місця відрядження і в зворотному напрямку.

За результатами розслідування визнаються пов'язаними з виробництвом і складається акт за формою Н-1 також у випадках природної смерті

працівника під час перебування на підземних роботах або протягом чотирьох годин після виходу на поверхню внаслідок гострої серцево-судинної недостатності.

Нещасні випадки, що сталися з працівниками на території підприємства або в іншому місці роботи, під час перерви для відпочинку та харчування, а також під час перебування працівників на території підприємства у зв'язку з проведенням роботодавцем наради, отриманням заробітної плати, обов'язковим проходженням медогляду і т. п., а також у випадках, передбачених колективним договором (угодою), розслідуються, і про них складаються акти за формою Н-1, якщо буде встановлено факт впливу на потерпілого виробничого фактора або середовища. Не визнаються пов'язаними з виробництвом і не складаються акти за формою Н-1 про нещасні випадки, які сталися з працівниками:

- Під час направлення на роботу або з роботи пішки, на громадському, власному або іншому транспортному засобі, що не належить підприємству і не використовувався в інтересах цього підприємства;

- За місцем постійного проживання на території польових і вахтових селищ;

- Під час використання ними в особистих цілях транспортних засобів підприємства без дозволу роботодавця, а також обладнання, механізмів, інструментів, крім випадків, які сталися внаслідок несправності цього устаткування, механізмів, інструментів;

- Внаслідок отруєння алкоголем, наркотичними або іншими отруйними речовинами, а також унаслідок їх дії (асфіксія, інсульт, зупинка серця тощо).

- Під час скоєння ними злочинів або інших правопорушень;

- У разі природної смерті або самогубства.

Якщо за результатами розслідування прийнято рішення, що про нещасний випадок не повинен складатися акт за формою Н-1, про такий нещасний випадок складається акт за формою НТ (невиробничий травматизм) у відповідності до Порядку розслідування та обліком нещасних випадків невиробничого характеру.

Порядок повідомлення про нещасний випадок і його розслідування залежить від і чисельності постраждалих, ступеня тяжкості та ін. Тому слід розрізняти розслідування нещасних випадків одиночних без смертельного результату і спеціальне розслідування нещасних випадків, якому підлягають нещасні випадки зі смертельним результатом і групові нещасні випадки, що сталися одночасно з двома і більше працівниками незалежно від тяжкості ушкодження їх здоров'я, а також випадки смерті на підприємстві і випадки зникнення працівника під час виконання ним трудових обов'язків.

Контроль за своєчасністю і об'єктивністю розслідування нещасних випадків, їх документальним оформленням та обліком, виконанням заходів щодо усунення причин здійснюють органи державного управління, органи державного нагляду за охороною праці, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України відповідно до їх компетенції.

Громадський контроль здійснюють трудові колективи через обраних ними уповноважених з питань охорони праці та профспілки через виборні органи і своїх представників.

Контрольні питання

1. Які види ушкодження здоров'я відносяться до нещасних випадків і підлягають розслідуванню згідно «Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві та невиробничого характеру»?

2. У яких випадках, і за яких обставин нещасні випадки визнають зв'язковими з виробництвом і по них складають акт за формою Н-1?

3. За яких умов нещасні випадки сталися з працівниками на території підприємства або в іншому місці роботи під час перерви для відпочинку та харчування, участь у нараді, отриманням заробітної плати, проходженням медогляду і т. п., розслідуються і про них складаються акти за формою Н-1?

4. Які нещасні випадки і за яких обставин однозначно не визнаються пов'язаними з похідному?

5. Який акт складається, якщо за результатами розслідування прийнято рішення, що нещасний випадок не пов'язаний з виробництвом?

6. Як поділяється розслідування нещасних випадків в залежності від числа потерпілих і ступеня тяжкості?

7. Які нещасні випадки підлягають спеціальному розслідуванню?

8. Які державні органи й організації здійснюють контроль за своєчасністю і об'єктивністю розслідування нещасних випадків, їх документальним оформленням, обліком і виконанням заходів щодо усунення причин?

9. Як здійснюється громадський контроль за своєчасністю і об'єктивністю розслідування нещасних випадків, їх документальним оформленням, обліком і виконанням заходів щодо усунення причин?

2.2 Повідомлення про нещасний випадок

Про кожний нещасний випадок свідок, працівник, який його виявив, або сам потерпілий повинні негайно повідомити безпосереднього керівника робіт чи іншу уповноваженій особі підприємства і вжити заходів до надання необхідної допомоги.

Керівник робіт (уповноважена особа підприємства) у свою чергу зобов'язаний:

- Терміново організувати надання медичної допомоги потерпілому, у разі необхідності доставити його до лікувально-профілактичного закладу;

- Повідомити про те, що трапилося роботодавцю, відповідної профспілкової організації;

- Зберегти до прибуття комісії з розслідування обстановку на робочому місці та устаткування у такому стані, в якому вони були на момент події (якщо це не загрожує життю і здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків), а також вжити заходів до недопущення подібних випадків.

Роботодавець, одержавши повідомлення про одиночному нещасний випадок без смертельного результату:

- Повідомляє про нещасний випадок відповідному робочому органу виконавчої дирекції Фонду, якщо потерпілий є працівником іншого підприємства, - цьому підприємству, у разі нещасного випадку, що стався внаслідок пожежі, відповідному органу державної пожежної охорони, а в разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) - відповідній установі державної санітарно-епідеміологічної служби;

- Організовує його розслідування і створює комісію з розслідування.

Про груповий нещасний випадок, нещасний випадок із смертельним наслідком, випадки смерті на підприємстві, а також зникнення працівника під час виконання ним трудових обов'язків роботодавець зобов'язаний негайно передати повідомлення за встановленою формою:

- Відповідному територіальному органу Держнаглядохоронпраці;

- Відповідному органу прокуратури за місцем виникнення нещасного випадку;

- Відповідному робочому органу виконавчої дирекції Фонду;

- Органу, до сфери управління якого належить це підприємство (у разі його відсутності - відповідної місцевої держадміністрації або виконавчому органу місцевого самоврядування);

- Відповідній установі санітарно-епідеміологічної служби у разі виявлення гострих професійних захворювань (отруєнь);

- Профспілковій організації, членом якої є потерпілий;

- Вищестоящому профспілковому органу;

- Відповідному органу з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та іншим органам (у разі необхідності).

Контрольні питання

1. Викладіть Ваші дії як свідка нещасного випадку?

2. Викладіть Ваші дії (обов'язки) як гірського майстра при нещасному випадку.

3. Які дії (що повинен зробити) директор шахти при отриманні повідомлення про одиночному нещасний випадок не зі смертельним результатом?

4. Якому органу, і в які установи та організації повинен повідомити директор шахти про нещасний випадок із смертельним наслідком, груповий нещасний випадок, випадку смерті на підприємстві і зникнення працівника?

2.3 Розслідування одиночних нещасних випадків без смертельного результату

До складу комісії з розслідування одиночних нещасних випадків без смертельного результату включаються: керівник (спеціаліст) служби охорони праці підприємства (голова комісії), керівник структурного підрозділу або головний спеціаліст, представник профспілкової організації, членом якої є потерпілий, або уповноважений трудового колективу з питань охорони праці, якщо потерпілий не є членом профспілки, інші особи.

У разі настання нещасного випадку з можливою інвалідністю до складу комісії з розслідування включається також представник відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду.

У разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) до складу комісії з розслідування включається також спеціаліст відповідної установи (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби та представник відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду.

Комісія з розслідування нещасного випадку зобов'язана протягом трьох діб:

- Обстежити місце нещасного випадку, опитати свідків і осіб, причетних до нього, та одержати пояснення потерпілого, якщо це можливо;

- Визначити відповідність умов і безпеки праці вимогам нормативно-правових актів про охорону праці;

- З'ясувати обставини і причини, які призвели до нещасного випадку, визначити, пов'язаний чи не пов'язаний цей випадок з виробництвом;

- Скласти акт розслідування нещасного випадку за формою Н-5 у двох примірниках, а також акт за формою Н-1 або за формою НТ у шести примірниках і передати його на затвердження роботодавцю;

- У випадках гострих професійних захворювань (отруєнь), крім акта за формою Н-1, складається також карта обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5.

До першого примірника акта розслідування нещасного випадку за формою Н-5 прикладається акт за формою Н-1 або за формою НТ, пояснення свідків, потерпілого, витяги з експлуатаційної документації, схеми, фотографії та інші документи, які характеризують стан робочого місця (устаткування, машини, апаратури тощо), а в разі необхідності - також медичний висновок про наявність в організмі потерпілого алкоголю, отруйних чи наркотичних речовин.

Нещасні випадки, про які складаються акти за формою Н-1 або за формою НТ, беруться на облік і реєструються роботодавцем у спеціальному журналі.

Роботодавець повинен розглянути і затвердити акти за формою Н-1 або за формою НТ протягом доби після закінчення розслідування, а щодо випадків, які трапилися за межами підприємства, - після отримання необхідних матеріалів.

Затверджені акти протягом трьох діб надсилаються:

- Потерпілому або його довіреній особі разом з актом розслідування нещасного випадку за формою Н-5;

- Керівникові цеху або іншого структурного підрозділу, де стався нещасний випадок, для здійснення заходів з попередження подібних випадків;

- Відповідному робочому органу виконавчої дирекції Фонду разом з копією акта розслідування нещасного випадку за формою Н-5;

- Відповідному територіальному органу Держнаглядохоронпраці;

- Профспілковій організації, членом якої є потерпілий;

- Керівникові (спеціалісту) служби охорони праці підприємства (акт за формою Н-1 або за формою НТ надсилається разом з першим примірником акта розслідування нещасного випадку за формою Н-5 та іншими матеріалами розслідування).

У разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) копія акта за формою Н-1 та карта обліку гострого професійного захворювання (отруєння) за формою П-5 надсилається також до відповідної установи (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби.

Акти розслідування нещасного випадку за формою Н-5, акти за формою Н-1 або за формою НТ разом з матеріалами розслідування підлягають зберіганню протягом 45 років на підприємстві, працівником якого є (був) потерпілий.

Після закінчення періоду тимчасової непрацездатності або у разі смерті потерпілого роботодавець, який бере на облік нещасний випадок, складає повідомлення (повідомлення) про наслідки нещасного випадку за формою Н-2 і в десятиденний термін направляють його організаціям і посадовим особам, яким надсилається акт за формою Н-1 або за формою НТ.

Нещасний випадок, про який безпосереднього керівника потерпілого чи роботодавця своєчасно не повідомили, або якщо втрата працездатності в результаті нього настала не відразу, незалежно від терміну, коли він стався, розслідується згідно з «Положенням про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві та невиробничого характеру» протягом місяця після одержання заяви потерпілого чи особи, що представляє його інтереси.

Контрольні питання

1. Наведіть склад комісії з розслідування одиночного нещасного випадку без смертельного результату, у тому числі з можливою інвалідністю і внаслідок гострого професійного захворювання або отруєння.

2. Викладіть обов'язки комісії з розслідування одиночного нещасного випадку без смертельного результату, у тому числі внаслідок гострого професійного захворювання та отруєння.

3. Яка документація прикладається до першого примірника акта розслідування нещасного випадку за формою Н-5?

4. Хто затверджує і в який термін акти за формою Н-1 і за формою НТ?

5. Кому, і в які організації направляються затверджені акти за формою Н-1 або за формою НТ?

6. Які документи і в яку установу (заклад) надсилаються у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння)?

7. Які акти та матеріали розслідування і протягом якого терміну мають зберігатися на підприємстві, працівником якого є (був) потерпілий.

8. У який термін, в якій формі і яким організаціям та посадовим особам зобов'язаний повідомити директор шахти про наслідки нещасного випадку?

9. Поясніть порядок розслідування нещасного випадку, про який безпосереднього керівника потерпілого чи роботодавця своєчасно не повідомили, або якщо втрата працездатності в результаті нього настала не відразу.

2.4 Спеціальне розслідування нещасних випадків

Спеціальне розслідування нещасного випадку із смертельним наслідком і групового нещасного випадку, а також випадки смерті на підприємстві і зникнення працівника під час виконання ним трудових обов'язків організовує роботодавець.

Спеціальне розслідування цієї категорії випадків проводиться комісією із спеціального розслідування, яка призначається наказом керівника територіального органу Держнаглядохоронпраці за погодженням з органами, представники яких входять до складу цієї комісії.

До складу комісії з розслідування включаються: посадова особа органу державного нагляду за охороною праці (голова комісії), представник відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду, представники органу, до сфери управління якого належить підприємство, а в разі його відсутності - відповідної місцевої держадміністрації або виконавчого органу місцевого самоврядування, роботодавця, профспілкової організації, членами яких є потерпілі, вищестоящого профспілкового органу або уповноважений трудового колективу з питань охорони праці, якщо потерпілий не є членом профспілки, а у разі розслідування випадків гострих професійних захворювань (отруєнь) також спеціаліст відповідної установи (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби.

Спеціальне розслідування групового нещасного випадку, під час якого загинуло 2-4 особи, проводиться комісією із спеціального розслідування, яка призначається наказом керівника Держнаглядохоронпраці або його територіального органу за погодженням з органами, представники яких входять до складу цієї комісії.

Залежно від конкретних умов (характеру і можливих наслідків аварії і т. п.) до складу комісії включаються представники Держнаглядохоронпраці, центрального органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить підприємство, відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду, місцевого органу виконавчої влади, роботодавця, профспілкових організацій, членами яких є потерпілі, вищестоящих профспілкових органів або

уповноважених трудових колективів з питань охорони праці, якщо потерпілі не є членами профспілки.

Спеціальне розслідування групового нещасного випадку, під час якого загинуло 5 і більше осіб або травмовано 10 і більше осіб, проводиться комісією із спеціального розслідування, яка призначеної наказом Держнаглядохоронпраці, якщо не було прийнято спеціального рішення Кабінету Міністрів України.

До складу цієї комісії включаються керівні працівники Держнаглядохоронпраці, центрального органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить підприємство, виконавчої дирекції Фонду, місцевого органу виконавчої влади, роботодавця, представники профспілкових організацій, членами яких є потерпілі, вищестоящих профспілкових органів або уповноважених трудових колективів з питань охорони праці, якщо потерпілі не є членами профспілки, відповідного органу з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій (у разі необхідності), органів охорони здоров'я та інших органів.

Спеціальне розслідування нещасних випадків проводиться протягом не більше 10 робочих днів.

За результатами розслідування складається акт спеціального розслідування нещасного випадку за формою Н-5, а також оформляються інші матеріали розслідування.

В акті спеціального розслідування нещасного випадку, що стався внаслідок аварії, зазначається її категорія та розмір заподіяної під час цієї аварії матеріальної шкоди.

Акт спеціального розслідування підписується головою і всіма членами комісії.

Акт за формою Н-1 або за формою НТ на кожного потерпілого складається у двох примірниках згідно з актом спеціального розслідування за формою Н-5, підписується головою та членами комісії та затверджується роботодавцем протягом доби після одержання ним цих документів.

Для встановлення причин нещасних випадків і розробки заходів щодо попередження подібних випадків комісія із спеціального розслідування має право вимагати від роботодавця освіти експертної комісії із залученням до її роботи за рахунок підприємства експертів-спеціалістів науково-дослідних, проектно-конструкторських та інших організацій, органів виконавчої влади та державного нагляду за охороною праці.

Після ознайомлення з необхідними матеріалами, обстеження місця події та проведення необхідних розрахунків експертна комісія складає висновок, в якому коротко викладаються обставини, визначаються причини травмування, гострого професійного захворювання (отруєння), зазначаються допущені порушення вимог нормативно-правових актів про охорону праці, а також заходи щодо запобігання подібних випадків.

Під час розслідування роботодавець зобов'язаний:

- Зробити у разі необхідності фотознімки місця нещасного випадку, пошкодженого об'єкта, обладнання, інструменту, а також надати технічну документацію та інші необхідні матеріали;

- Надати транспортні засоби, засоби зв'язку, службові приміщення для роботи комісії із спеціального розслідування та експертної комісії;

- Організувати в ході розслідування гострого професійного захворювання (отруєння) проведення медичного обстеження працівників відповідної ділянки підприємства;

- Забезпечити проведення необхідних лабораторних досліджень і випробувань, технічних розрахунків та інших робіт;

- Організувати друкування, розмноження і оформлення в необхідній кількості матеріалів спеціального розслідування.

Члени комісії із спеціального розслідування має право одержувати письмові та усні пояснення від працівників підприємства і свідків події або проводити їх опитування.

Члени комісії із спеціального розслідування повинні зустрітися з потерпілими або членами їх сімей, довіреною особами, розглянути і вирішити на місці соціальні питання або внести пропозиції про їх вирішення відповідним органам, а також дати пояснення потерпілим (сім'ям, довіреним особам) щодо їх прав та належних компенсацій відповідно до законодавства.

Роботодавець у п'ятиденний термін з моменту підписання акта спеціального розслідування нещасного випадку або одержання припису посадової особи органу державного нагляду за охороною праці щодо взяття на облік нещасного випадку зобов'язаний розглянути ці матеріали і видати наказ про здійснення запропонованих заходів щодо запобігання виникненню подібних випадків, а також залучити до відповідальності працівників, які допустили порушення законодавства про охорону праці.

До матеріалів спеціального розслідування нещасного випадку належать:

- Копія рішення Кабінету Міністрів України або наказу органів державного нагляду за охороною праці про організацію спеціального розслідування нещасного випадку;

- Акт спеціального розслідування нещасного випадку, у тому числі карта обліку професійного захворювання (отруєння) на кожного потерпілого, якщо нещасний випадок пов'язаний з гострим професійним захворюванням (отруєнням);

- Протокол огляду місця нещасного випадку;

- Ескіз місця нещасного випадку, необхідні плани, схеми, фотознімки місця нещасного випадку, пошкодженого об'єкта, устаткування тощо;

- Протоколи рішень комісії із спеціального розслідування про розподіл функцій серед членів комісії, які беруть участь у розслідуванні, призначення експертної комісії;

- Припис посадової особи органу державного нагляду за охороною праці за формою Н-9 (якщо воно видавалося);

- Копія акту за формою Н-1 або за формою НТ на кожного потерпілого окремо;

- Висновок експертизи (науково-технічної, медичної тощо), якщо вона проводилася;

- Медичний висновок про причини смерті або характер травми потерпілого, а також про наявність в його організмі алкоголю чи наркотиків (при необхідності);

- Висновок лікувально-профілактичного закладу про розслідування випадків виявлення гострих професійних захворювань (отруєнь), результати вимірів і лабораторних досліджень виробничих факторів трудового процесу;

- Протоколи опитувань та пояснювальні записки потерпілих, свідків та інших осіб, причетних до нещасного випадку;

- Копії документів про проходження потерпілим навчання та інструктажу з охорони праці;

- Копії приписів, що стосуються нещасного випадку, видані роботодавцю державними інспекторами до настання нещасного випадку і під час його розслідування;

- Витягу з законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці, вимоги яких були порушені;

- Довідка про матеріальну шкоду, заподіяну нещасним випадком, та надання потерпілому чи членам його сім'ї матеріальної допомоги;

- Копія наказу роботодавця про здійснення запропонованих заходів щодо запобігання причин подібних випадків.

Роботодавець у п'ятиденний термін після закінчення спеціального розслідування нещасного випадку надсилає зазначені матеріали органам прокуратури, іншим органам, представники яких брали участь у розслідуванні, центральному органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить підприємство, відповідної місцевої держадміністрації або виконавчому органу місцевого самоврядування, Держнаглядохоронпраці, виконавчій дирекції Фонду, а у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) - також - відповідній установі (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби.

Перший примірник матеріалів розслідування залишається на підприємстві і зберігатися протягом 45 років.

Потерпілому або членам його сім'ї, довірений особі надсилається затверджений акт за формою Н-1 або за формою НТ разом з копією акта спеціального розслідування за формою Н-5.

Центральний орган виконавчої влади, до сфери управління якого належить підприємство, а в разі його відсутності відповідна місцева держадміністрації або виконавчий орган місцевого самоврядування після одержання матеріалів повинні розглянути обставини і причини нещасного випадку зі смертельним наслідком або групового нещасного випадку і за результатами розгляду розробити заходи щодо запобігання подібних випадків.

Органи прокуратури надають територіальним органам Держнаглядохоронпраці інформацію про прийняті рішення щодо порушення кримінальної справи або про відмову в цьому.

На підставі актів за формою Н-1 роботодавець складає державну статистичну звітність про потерпілих за формою, затвердженою Держкомстатом, і пред'являє її в установленому порядку у відповідні організації, а також несе відповідальність за її достовірність відповідно до законодавства.

Контрольні питання

1. Хто організовує спеціальне розслідування нещасного випадку зі смертельним наслідком, групового нещасного випадку, випадку смерті на підприємстві і зникнення працівника?

2. Порядок призначення і склад комісії із спеціального розслідування нещасного випадку зі смертельним наслідком, групового нещасного випадку, випадку смерті на підприємстві і зникнення працівника?

3. Порядок призначення і склад комісії із спеціального розслідування нещасного випадку, під час якого загинуло 2-4 особи.

4. Порядок призначення і склад комісії із спеціального розслідування нещасного випадку, під час якого загинуло 5 і більше або травмовано 10 і більше осіб

5. В який термін повинно бути закінчено спеціальне розслідування нещасного випадку?

6. Який акт, і за якою формою складається за результатами спеціального розслідування?

7. Що додатково вказується в акті спеціального розслідування нещасного випадку, що стався внаслідок аварії?

8. Який акт, і в скількох примірниках складається на кожного потерпілого у відповідності з актом спеціального розслідування? Порядок і термін затвердження цього акта

9. Для яких цілей, і з яких фахівців утворюють експертну комісію?

10. Який документ складає експертна комісія та його головний зміст?

11. Перечісліть основні обов'язки роботодавця (директора шахти) під час розслідування нещасного випадку.

12. Перелічіть основні права і обов'язки членів комісії із спеціального розслідування нещасного випадку.

13. Какие документи належать до матеріалів спеціального розслідування?

14. В які органи та організації повинні бути направлені матеріали спеціального розслідування?

15. Как примірник матеріалів спеціального розслідування та протягом якого терміну повинен зберігатися на підприємстві?

16. Какие акти направляються потерпілому або членам його сім'ї (довіреній особі)?

3. ПРИКЛАДИ РОЗГЛЯДУ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ В МАШИНОБУДІВНІЙ ГАЛУЗІ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»

ПРИКЛАД № 1

Токар згідно змінного завдання виробляв обробку напівмуфти. Під час встановлення черговий заготовки на верстат виявився перекіс деталі в кулачках патрона. Токар за допомогою слюсарного молотка хотів усунути перекіс, притримуючи деталь лівою рукою. Під час удару молотком він промахнувся і потрапив по лівій кисті, у результаті чого отримав травму пальців лівої кисті.

ПРИКЛАД № 2

Стругальник стругав корпус редуктора на поздовжньо-стругальні верстаті бічним супортом, на якому був поламаний механізм відведення різцетримача у вихідне положення. Стругальник вирішив сам встановити пружину на резцедержателе. При установці не втримав зусилля розціпленої пружини, і гострий розігнута кінець її травмував палець лівої кисті. Дозвіл для виконання даної роботи не мав.

ПРИКЛАД № 3

Свердлувальника виробляв згідно змінного завдання сверловку корпусів. Деталі знаходилися біля верстата у вертикальному положенні. Зачепив один корпус гаком за технологічно оброблене отвір і підняв деталь. Повернувши кран-балку, він став опускати корпус на плитку. Так як деталь була зачеплена гаком, а не тросом, то в момент її дотику гак вискочив з отвору. Корпус впав і придавив палець правої стопи свердлувальника.

ПРИКЛАД № 4

Токар згідно змінного завдання виробляв токарну обробку з наступним поліруванням внутрішнього отвору Φ 95 мм на токарному верстаті. При поліруванні застосував дерев'яну оправлення обгорнути наждачним папером. При обертанні деталі наждачний папір затягнуло в протилежний кінець деталі й заклинило оправлення, внаслідок чого оправлення лопнула, і обломиться кінцем вдарило токаря в праву скроневу частину обличчя. Внаслідок чого він отримав рвану рану правої скроневої частини обличчя.

ПРИКЛАД № 5

Фрезерувальник обробляв раму на фрезерному 4-х шпінделя верстаті. Після закінчення обробки деталі він став міняти фрезу вагою 8 кг вручну. Відкрутивши правою рукою кріпильний болт, він лівою рукою утримував фрезу від падіння, але так як фреза була гаряча, він її не втримав і фреза почала падати. Фрезерувальник хотів підтримати її правою рукою і в цей час отримав травму правої кисті.

ПРИКЛАД № 6

Токар обробляв деталь на токарному верстаті. Під час роботи стружку намотала на різець. Він вимкнув подачу і потягнув стружку гачком з різця. Стружка обірвалася, і рука по інерції пішла назад, і палець правої кисті потрапив на лезо свердла, залишеного в задній бабці, чим і було завдано поріз пальця.

ПРИКЛАД № 7

Зубофрезеровщик шліфував деталі на зубошліфувальних верстаті. Після закінчення шліфування деталі підняв верхній центр і знімав деталь з нижнього центру, зачепив деталлю про верхній центр. Від центру відскочив осколок металу і вдарив його в ліве око. У результаті шліфувальник отримав травму лівого ока.

ПРИКЛАД № 8

Токар розточувальник обробляв деталь вагою 850 кг на токарно-розточувальному верстаті. Закінчивши розточування, йому необхідно було її зняти з верстата за допомогою електро-мостового крана. Знявши деталь і звільнивши ланцюга, токар хотів зачепити гак за ланка ланцюга, але не втримав його на висоті. Гак випав з рук і падаючи, завдав удар по правій нозі. У результаті цього він отримав травму правої стопи.

ПРИКЛАД № 9

У ковальсько-пресовому цеху при завантаженні осей в нагрівальну піч, нагрівальник печі застропіл пачку осей тросом. При підйомі електро-мостовим краном підтримував руками. Під час підйому осі перемістилися, і рука нагрівальник потрапила між осями. У результаті чого отримав травму лівої кисті.

ПРИКЛАД № 10

Механоскладальний цех. При розточенні корпусу розточувальник розточують корпус комбайна. Йому необхідно було змінити оправлення. Для цього необхідно відвести стіл верстата із закріпленою деталлю від шпинделя. Під час установки нової оправлення, вага якої був 3,5 кг, він не утримав її в руках і оправлення, падаючи придавила йому палець до корпусу комбайна. У результаті чого він отримав травму другого пальця лівої кисті.

ПРИКЛАД № 11

У механоскладальному цеху № 1 при обробці деталі на токарному верстаті, стружка з-під різця йшла стрічкова. Токар хотів відкинути стружку гачком, стружка ковзнула по пальцю, в результаті чого отримав травму великого пальця правої руки.

ПРИКЛАД № 12

В експериментальному цеху токар обробляв на токарному верстаті деталь (втулка) в 3-х кулачковому патроні виступаючими кулачками. За техпроцесу покладено 4-х кулачковий патрон. При обробці зовнішньої поверхні стружка була зливна (3-4 мм), і намотуючи на патрон, почала переміщатися по підлозі. Токар, не перериваючи стружку, продовжував проводити обробку втулки. У результаті чого кінець стружки, який переміщався по підлозі, торкнувся лівої ноги. Внаслідок цього токар отримав травму лівої ноги.

ПРИКЛАД № 13

У механоскладальному цеху № 3 на фрезерному верстаті необхідно було змінити оправлення, яка була затиснута в шпинделі гідрозажіма. Взевшись лівою рукою за підставу оправлення, він хотів її підтримати, правою рукою він віджав гідрозажім. Падаючи, оправлення придавила йому палець об стіл верстата, в результаті чого верстатник отримав травму пальця лівої кисті.

ПРИКЛАД № 14

Фрезерувальник на 4-шпінделя фрезерному верстаті фрезерувати шпонковий паз валу, кінцевий фрезою Ф 50 мм. Побачивши, що фреза повернулася в оправці, вимкнув верстат, фрезерувальник зняв оправлення і поставив у лещата, закріпивши її, щоб підтягти фрезу кріпильним болтом. Взевши ключ і комірць, і почавши підтягувати кріпильний болт, в цей час оправлення випала з лещат і вдарила по правій нозі. У результаті чого він отримав травму VI пальця правої стопи.

ПРИКЛАД № 15

Механоскладальний цех № 1, заточка різьбового різця. Токар виробляв доведення ріжучої кромки різьбового різця на заточний верстаті, механічного ділянки. При доведенні радіуса, поверхня, поверхня різця вийшла з дотику з

діамантовою поверхнею кола, торкнулася дюралевої основи кола, і різець стало затягувати колом. У результаті цього токаря не втримав в руках різець, і він наніс йому удар по II пальцю лівої кисті. Внаслідок

ПРИКЛАД № 16

У механоскладальному цеху № 1 долбежник на довбальні верстати виробляв обробку деталі (хрестовини) довбання шпоночно паза. Зверху деталі поклав кріпильну планку, правою рукою сперся на стіл верстата. Планка від вібрації впала на руку. У результаті чого отримав травму правої руки.

ПРИКЛАД № 17

У механоскладальному цеху № 3 на свердлильному верстаті вироблялося свердління черв'яків вагою 25 кг. Черв'яки знаходилися біля верстата в ємності. Коли сверловщиця взяла черговий черв'як з ємності, то він зачепився за ріг ємності. Сверловщиця не втримала деталь в руках, і вона впала їй на праву ногу. У результаті чого станочниця отримала травму I пальця правої стопи.

ПРИКЛАД № 18

У механоскладальному цеху № 4 токаря-розточувальника виробляв обробку колонки на фрезерно-розточувальному верстаті. Під час роботи від вібрації кришка гидроблока мимоволі відкрилася і зірвалася з верхнього навісу, і завдала удар по голові верстатникові. З огляду на те, що на кришці гидроблока управління вертикально супорта відсутні 2 болта, і верхній навіс кришки замість 2-х болтів був закріплений одним, внаслідок цього верстатник отримав травму голови.

ПРИКЛАД № 19

Транспортувальник на розточувальному верстаті робив обробку корпусу (розточування отвору Ø 52 А). Вивів шпindel з оправленням з отвору, хотів перевірити отвір пробкою-калібром. У цей час права рука була між оправленням і корпусом. Лівою рукою помилково натиснув кнопку на пульті управління прискореного ходу. У результаті чого права кисть була притиснута до пульта. Отримано травма правої руки (1 пальця правої кисті).

ПРИКЛАД № 20

При обробці деталі на токарному верстаті на патрон накрутила зливна стружка. Токар взялася за стружку рукою, щоб зняти її, в результаті були травмовані II-V пальці лівої руки.

ПРИКЛАД № 21

У механоскладальному цеху № 2 було дано завдання розточити прогони на дробарку. Після свердління необхідно було замінити ріжучий інструмент, для подальшої обробки верстатник вставив клин у паз шпинделя верстата. Не забираючи руки з клина почав відводити шпindel тому. У цей час планшайба, так як вона була не зафіксована і повернулася, кисть правої руки потрапила між клином і пазом у планшайбі. У результаті чого він отримав травму I пальця правої кисті.

ПРИКЛАД № 22

Токар отримав вісь розмір 32 × 220. Порушуючи технологічний процес почав шліфувати деталь наждачним папером. Під час роботи токар тримав наждачний папір у руках, огинаючи деталь по діаметру. У момент обертання деталі I палець лівої кисті затягнуло між наждачним папером і деталлю. У результаті цього токар отримав травму I пальця лівої кисті.

ПРИКЛАД № 23

В інструментальному цеху при підготовці верстата до фрезеруванню, для обробки табличок по контуру необхідно замінити ріжучий інструмент фрезерувальник почав проводити зміну оправлення з фрезою. У момент автоматичного віджиму оправлення з фрезою, фрезерувальник притримував оправлення правою рукою. При виведенні оправлення зі шпинделя, він не втримав її, і вона придавила праву кисть до деталі закріпленої на столі верстата. У результаті чого він отримав травму пальця правої кисті.

ПРИКЛАД № 24

Заточник при заточуванні швидкісний фрези Ø 200мм на універсально-заточний верстаті взявся рукою за фрезу. У результаті чого фреза повернулася на верстаті і зісковзнула на вістрі ножів, травмувавши ліву кисть.

ПРИКЛАД № 25

Сверловщица обробляла деталь на свердлильному верстаті. При кріпленні деталі в лещатах вона не затисла деталь пневмозажимом, вставивши між губками лещат. При свердлінні деталь підняло по спіралі свердла, і вона вдарила сверловщицу по правій руці. У результаті чого сверловщица отримала травму правої кисті.

ПРИКЛАД № 26

На механічному ділянці при виконанні токарної III-операції притирання Ø 25 А притиром деталі (гільза) на токарному верстаті відбулося заклинювання притира, в гільзі при його введенні, що призвело до вирву притира з правої руки і вдарило воротком в I палець правої руки.

ПРИКЛАД № 27

Стропальник, прибираючи стружку від токарного верстата за допомогою мостового крана, підняв ємність зі стружкою. Стружка, що звисає з ємності, зачепилася за верстат і натягалася. У цей час токар вигрібав стружку з піддону свого верстата, який перебуває за верстатом. Він вирішив відчепити зачепилася за верстат стружку, для чого вдарив скребком по натягнутій стружці. Стружка, відчепилася від верстата, під дією натягу, вдарила токаря по руці. У результаті токар отримав різану рану лівого передпліччя.

ПРИКЛАД № 28

Після відбортовки деталі на згинальному верстаті коваль руками виштовхував її з-під ножа. У цей час верстат автоматично включився, і кисть лівої руки була притиснута деталлю до станини верстата. У результаті чого він отримав травму лівої кисті.

ПРИКЛАД № 29

Токар заточував різець у заточном відділенні на заточний верстаті. Захисний екран на верстаті був встановлений дуже низько, тому доступ до абразивного колі був обмежений. При заточуванні різця від прикладеного зусилля різець зісковзнув з каменю і токар II пальцями лівої кисті торкнувся абразивного круга. У результаті цього він отримав травму II пальця лівої кисті.

ПРИКЛАД № 30

При огляді циркуляційних насосів циркуляційна станція (подають воду на компресор) № 3 та № 4 апаратник зняла огорожує кожух на полумуфта працюючого насосу № 3. Оглянула напівмуфти, але огороження на місце не поставила. Потім, повернувшись спиною до насоса № 3, зняла огорожує кожух на полумуфта працюючого насоса № 4, присіла і стала їх оглядати. У

цей час обертовими напівмуфтами насоса № 3 була захоплена її одяг. У результаті чого отримала забій в області попереку і обох ніг.

ПРИКЛАД № 31

Бригада ковалів у складі 3-х чоловік виконувала роботу на вертикально-гибочних вальцях. При згинання коваль правою рукою направляв кінець рухомої деталі на ролик, підтримуючи її у висячому положенні знизу, деталь прихопила рукавицю і втягнула кисть правої руки під ролик. У результаті коваль отримав травму III пальця правої кисті.

ПРИКЛАД № 32

У ремонтно-будівельному цеху верстатникові дано завдання з розпилювання брусків завдовжки 1м на деревообробному фрезерному верстаті. Встановив дискову пилу, розпиляв одну дошку, а при подачі другого бруска на розпилювання дискову пилку розірвало на частини і уламком дискової пили забила кисть лівої руки.

ПРИКЛАД № 33

Електрозварник варив раму зварювальним напівавтоматом. Під час зварювання зварювальний напівавтомат зупинився - припинилася подача дроту. Електрозварник зняв захисний кожух з барабана і хотів повернути шестерні вручну. У цей час спрацював зварювальний напівавтомат і шестерні захопили перший палець лівої кисті, в результаті чого електрозварник отримав скальповану рану I пальця лівої кисті.

ПРИКЛАД № 34

Токар виробляв сверловку бронзових втулок на токарному верстаті свердлом Ø 29мм. При свердлінні втулка заклинило на сверл. При знятті втулки токар вдарився пальцями правої руки об заготівлю, закріпленої в патроні, в результаті чого отримав травму правого лучезапястного суглоба.

ПРИКЛАД № 35

Фрезерувальник встановлював деталь у лещатах на столі верстата. При виставленні деталі по площині, він лівою рукою притримував її за один кінець, а іншою рукою за допомогою молотка рівняв. У цей момент деталь зіграла, і палець попав між деталлю і губками лещат, у яких вона була закріплена. За технічному процесу дану деталь необхідно кріпити на столі верстата.

ПРИКЛАД № 36

Свердлувальника обробляв корпус. Взяв у руки кондуктор $P = 2,5$ кг і хотів покласти на деталь для свердління отвору. У цей момент посковзнувся на підлозі і впав на розкидані корпусу, забій грудну клітку.

ПРИКЛАД № 37

При виконанні згинання смуги в пристосуванні на пресі, працівниця поправляла смугу в пристосуванні знаходиться в робочій зоні (прес налаштований на ножне включення) і одночасно натиснула ногою педаль включення преса, були травмовані III і IV пальці лівої руки.

ПРИКЛАД № 38

Розточувальник виробляв механічну обробку корпусу приголосьного змінного завдання на розточувальному верстаті. При підведенні деталі до різцю включив подовжню подачу в праву сторону, тобто у бік планшайби, сам перебував у цей час на станині верстата, свою увагу направив на деталь, а в цей момент, що рухається на механічній подачі стіл, придавив ліву ногу до планшайби верстата . Травма лівої ноги.

ПРИКЛАД № 39

Штампувальник згідно змінному завданням виробляв гібку фіксаторів на штамповочном пресі. При виконанні даної операції прес був налаштований

на дворучне включення згідно техпроцесу. Пропрацювавши 4-е години, зауважень по несправності обладнання не спостерігалось. При знятті чергової партії деталей з штампу, в той час коли права рука знаходилася в робочій зоні штампа, прес автоматично включився, і пуансоном придавило до матриці кисть правої руки. У результаті чого у штампувальника був травмований II палець правої кисті.

ПРИКЛАД № 40

Згідно техпроцесу калібрування виробів, включення преса має бути дворучне. Прессовщица, самовільно порушивши техпроцес, калібрувати кліщі на 100 т пресі, ножним включенням преса. При калібруванні правою рукою ложіла на калібрувальний штамп кліщі. У цей час натиснула ногою на педаль. При включенні преса не встигла прибрати руку, і верхньою половиною калібрувального штампа придавило кисть правої руки.

ПРИКЛАД № 41

Після закінчення фрезерування кришки головного редуктора комбайну необхідно було зняти її з верстата. Транспортувальник застропіл кришку ланцюгом за одне вікно, але цього для врівноваження стропування було недостатньо, і він лівою рукою пропустив ланцюг через друге вікно, а правою рукою через верх кришки намагався взяти гак. У результаті чого правою кистю провів по гострій кромці кришки і отримав різану рану правої кисті.

ПРИКЛАД № 42

Токар згідно змінного завдання точив деталь (бобишках). Після токарної обробки згідно технологічного процесу потрібно нарізати різьбу. Токар для нарізки різьби вставив деталь в патрон мітчик М16, утримуючи воротком в руках. Під час нарізки мітчик заклинило в деталі і воротком вдарило по лівій руці.

ПРИКЛАД № 43

Згідно змінного завдання токар обробляв деталь (шток - 245 мм на верстаті ДП 300). Закінчивши полірувати деталь, яка була підібгана центром задньої бабки. Токар користувався чалочні пристосуванням (прімен. пеньковий шамот), так як деталь була після гальванопокриття. При знятті деталі з верстата електромостових краном, токар правою рукою відводив задню бабку, а лівою рукою підтримував кінець деталі. Деталь, зісковзнувши з конопляного шамоту, придавила кисть лівої руки. У результаті чого отримав травму II, III пальців лівої кисті.

Основна література

1. Охрана труда в машиностроении. Под ред. Е.Я. Юдина, С.В. Белова.- М.: Машиностроение, 1983.- 432 с.
2. Безопасность производственных процессов. Справочное пособие. Производственная санитария под ред. С.В. Белова, 1985, 580с.
3. Охрана труда на промышленном предприятии. К.Н. Ткачук, Д.Ф. Иванчук, Р.В. Сабарно и др. – К.: Техника, 1991. – 286 с.
4. А.Ф.Бабалов. Промышленная защита в металлургии. М.: Металлургия. 1971-360с.
5. В.Ц.Жидецкий, Основи охорони праці. Навчальний підручник. Львів «Афіша», 2005 – 309 с.

Додаткова література

1. Законодательство Украины об охране труда.: Сборник нормативных документов. (в трех томах). – Киев., 1995.
 2. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р. № 1112 «Порядок розслідування та облік нещасних випадків на виробництві».
 3. Справочник по охране труда на промышленном предприятии. К.Н.Ткачук, Д.Ф.Иванчук, Р.В.Сабарно и др.- К: Техника, 1991.- 286 с.
- 4

ЗМІСТ

1. ВСТУПНІ ПОЛОЖЕННЯ І ВКАЗІВКИ.....	3
2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ З РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ І АВАРІЙ.....	4
2.1 <i>Загальні положення з розслідування нещасних випадків.....</i>	4
2.2 <i>Повідомлення про нещасний випадок.....</i>	6
2.3 <i>Розслідування одиночних нещасних випадків без смертельного результату.....</i>	8
2.4 <i>Спеціальне розслідування нещасних випадків.....</i>	10
3. ПРИКЛАДИ РОЗГЛЯДУ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ В МАШИНОБУДІВНІЙ ГАЛУЗІ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ».....	15
ЛІТЕРАТУРА.....	27